

VÄRLDSKULTURMUSEET
STATENS MUSEER FÖR VÄRLDSKULTUR

NATIVE AMERICAN FASHION

LÄRARHANDLEDNING

Gymnasiet, högskola och vuxenstuderande i ämnena Slöjd, Historia, Design
Introduktion, upplägg, planering och övningar/arbetsuppgifter

Introduktion

Denna lärarhandledning fokuserar på lärare och elever som besöker museet fysiskt under bokad egen ledning. Bokningar av egen ledning görs genom att mejla skolinfo@varldskulturmuseet.se för att välja datum och tid.

Utställningen Native American Fashion kan lärare även boka pedagogledda skolprogram i. Bokningar av dessa skolprogram görs via webbsidan [Pedagogledda skolprogram - Världskulturmuseet](#)

Praktisk information

- Du som lärare ansvarar för dina elever under hela besöket.
- Samla klassen och gå i grupp till och från utställningen.
- Vi bokar en utställning per sällskap för ökad trygghet och lugn för eleverna, andra utställningar kan vara bokad av andra klasser, därför går ni ej till andra utställningar än den/de som ni bokat.
- Visa alltid hänsyn till andra besökare.
- Inga snacks eller dricka i utställningarna. Mat och dryck får intas på matsäcksplats.
- Personalen har rätten att avvisa klassen vid misskötsamhet eller dylikt.
- Förbokade grupper har företräde och det är osäkert att ni kommer in om ni inte har förbokat ert besök.
- Det finns låsbara skåp för skolgrupper, under stora trappan, där grupperna kan förvara kläder och väskor utan kostnad. Lärare ansvarar för gruppen vid besök.
- Det finns möjligheter för skolgrupper att äta medhavd matsäck på anvisad plats i museet (Stora trappan). Förbokade grupper har företräde.
- Adress: Södra Vägen 54, närmaste hållplats är Korsvägen. Svenska Mässan, Liseberg och Universeum är våra grannar.

Native American Fashion – från rötter till runway

En utställning som väcker nyfikenhet, breddar perspektiv och ger fördjupad kunskap

Native American Fashion är en unik utställning som kombinerar historia, samtid och kreativt uttryck – perfekt för lärare som vill arbeta ämnesövergripande och ge eleverna nya perspektiv på kultur, identitet och berättelser om världen.

Här möts **historiska dräkter, exklusivt samtida mode och streetwear** från ursprungsdesigners i USA och Kanada. Tillsammans visar de hur mode fungerar som **språk, motstånd, identitetsskapande och kulturellt arv**. Utställningen synliggör också hur urfolkens kulturer – trots kolonisering och förtryck – fortsätter att utvecklas, skapa och påverka.

Eleverna får se plagg och föremål som berättar om:

- **Kolonialismens konsekvenser och motståndets uttryck**
- **Nutida frågor om representation och social rättvisa**
- **Hur traditioner, material och tekniker förs vidare och omtolkas**
- **Design som ett sätt att kommunicera historia, känslor och identitet**

Det är en stark påminnelse om temat *Still Here* – att ursprungsbefolkningarna fortfarande finns, syns och formar framtiden.

Varför passar utställningen perfekt för skolan?

1. Tydliga kopplingar till läroplanerna (Lgr22 och Gy11/Gy25)

Utställningen stödjer arbete inom:

- **Historia:** kolonialism, perspektivtagande, källkritik och minoriteters berättelser.
- **Samhällskunskap:** mänskliga rättigheter, rasism, urfolks rättigheter.
- **Bild & Estetiska ämnen:** mode, formgivning, symboler, visuellt språk.
- **Slöjd:** materialkunskap, tekniker, kulturarv, hållbarhet.
- **Svenska/Engelska:** identitet, kulturmöten, berättande.
- **Etnicitet och kulturmöten i flera program (Gy11).**

2. Minoriteter och marginaliserade perspektiv

Elever får möta berättelser som sällan syns i traditionell undervisning:

- urfolksröster
- koloniala strukturer
- samtidens aktivism och kulturproduktion
- hur kulturella uttryck kan utmana stereotypa bilder

3. Föremål som historiska källor

Plagg, material och dräkter fungerar som **primärkällor** som visar:

- hur liv levdes
- vilka värden, symboler och tekniker som var viktiga
- hur kulturarv överlever, förändras och återtas

Det gör utställningen idealisk för att träna källkritik och historisk metod på ett konkret sätt.

4. Att koppla ihop historia med samtid

Utställningen visar hur historiska händelser – som reservatspolitik, tvångsassimilering och kulturella appropriationer – fortfarande påverkar nutidens samhällsfrågor. Samtidigt får elever se hur dagens designers använder modet för att uttrycka:

- stolthet
- motstånd
- gemenskap
- framtidshopp

Det blir en bro mellan då och nu.

5. Design som språk

Utställningen visar hur kläder kan vara:

- identitetsmarkörer
- visuella berättelser
- politiska statements
- bärare av tradition och kulturarv

Elever får upptäcka hur mode kan fungera som ett eget **språk** – lika kraftfullt som text, musik eller bild.

Varför ska du gå?

- Du får se **unika plagg och konstverk** som sällan visas.
- Du får nya perspektiv på **historia, identitet och design**.
- Utställningen kopplar till många skolämnen: historia, slöjd, bild, samhällskunskap, kultur, språk och mode.
- Den är **visuell, energifylld och full av storytelling**.
- Du får möta en modescen som är både kreativ, politisk och full av framtidstro.

Inför besöket/ användning av museets material

För att eleverna på bästa sätt ska kunna ta sig an museets utbud kan det vara bra att redogöra för vissa fakta, teman och begrepp, såväl som museet i sig, inför besöket.

Inför undervisning om ursprungsamerikanskt mode är det givande att behandla fakta/teman/begrepp som:

Ursprungsamerikan

Urfolk

Kolonialism

Kulturell appropriering

Assimilering

SLI-film om ursprungsamerikansk historia som underlättar inför besöket:

[Nordamerikas urbefolkning](#)

18 minut och 33 sekunder

Filmen är en bra sammanfattning och introduktion till ursprungsamerikansk historia. Dock är manuset lite förenklat. Till exempel hävdar filmen att inga grupper i Nordamerika hade språk före européernas ankomst. Det är inte sant för exempelvis de komplexa kulturerna i Mexikoområdet såsom Maya och Aztekerna. Det hävdas också att alla ursprungsamerikaner fick rösträtt 1924 men sant är att det dröjde ända till 1962 innan rösträtten infördes i alla amerikanska delstater. I Kanada genomfördes Canada Election Act först 1960 men inuiter fick vänta till 1962 för att kunna rösta i praktiken.

Introduktionsfilmer till Världskulturmuseet och Världskulturmuseerna hittas på:

[Världskulturmuseet](#)

2 minut och 33 sekunder

[Vilka är Världskulturmuseerna?](#)

2 minut och 32 sekunder

Om klassen ska utföra ett eget arbete enskilt eller i grupp under besöket/studietiden kan det vara en idé att i förväg dela ut uppdrag och/eller låta eleverna själva välja område att studera. Se mer nedan!

Två föremål ur utställningen

Hjorttandsklänning

Apsálooke

"Hjorttänderna bär med sig min familjs och våra förfäders lärdomar och välsignelser. De är inte bara utsmyckningar – de är heliga och de påminner mig om var jag kommer ifrån...Än idag använder många av oss fortfarande riktiga hjorttänder i våra smycken, regaler och ceremonier." - Angela Howe-Parrish, Apsálooke.

En klänning med många hjorttänder är ett värdefullt plagg. Antalet tänder på denna klänning vittnar om att den en gång burits av en flicka från en familj med mycket hög status. Tänderna kunde ta många år att samla in eftersom varje hjort bara har två av dessa hörntänder.

Varför var det viktigt för Angela Howe Parrish att göra en ny version av denna hjorttandsklänning för de unga?

Pontiacsmycke

Choctaw Nation

Halsband av konstnären Marcus Amerman, särskilt känd för sin pärlsdesign med stora realistiska porträtt av popikoner och komiska superhjältar. Halsbandet föreställer bilmärket Pontiacs logotyp med ottowaledaren Pontiac/Obwandiyag (ca 1720–1769). Den inflytelserika ledaren blev känd för att organisera det så kallade *Pontiac's War* mot brittiska styrkor mellan 1763–1766. Inköpt till utställningen.

Varför tror du att Marcus A. valde att göra ett halsband av ett kylarmärke från bilen Pontiac?

Under besöket/ använda museets utbud

Med egen ledning menas att läraren själv leder sin klass i utställningen och inte en av våra museipedagoger. Läraren lägger själv upp besöket, antingen med egen visning eller övningar som eleverna kan utforska utställningen med hjälp av. Ett exempel på en sådan övning, i form av mobilquiz, finns nedan:

Arbetsuppgifter, frågor och övningar till besöket och utställningen

Använd QR-koden för att göra quizet i mobilen. Arbeta enskilt eller i grupp. Det första quizet är mer allmänt om utställningen medan det andra har mer fokus på ursprungssamerikansk historia.

1. Denna kreation är bland de första outfits som du möter i utställningen Native American Fashion men frågan är:

Hur kom det sig att Folke Cronholm fick med sig denna dräkt hem till Sverige?

(Flera svarsalternativ kan vara rätt)

- Det var ett sätt för Huron – Wendat gruppen att förhandla och skapa relationer med andra nationer och grupper.
- Han ville ha med sig ett fint minne hem till Sverige.
- Alla trodde att ursprungssamerikanerna skulle dö ut så det var många som ville ha kvar bitar av deras kultur som en historisk trofé.

(Alla svar är rätt)

2. En av dessa tröjor har trycket MIS-REP som är en förkortning av misrepresentation som på svenska blir ungefär fel framställning eller felaktig representation. Det är en kritik mot de idrottslag och produkter som bär ursprungsamerikanska namn utan att ha en naturlig koppling till dessa kulturer. I Göteborg bar till exempel Frölunda hockey namnet Frölunda Indians fram till 2021, i USA var det laget Cleveland som bytte namn till Cleveland Guardians samma år och som tidigare använde just den bilden som finns på T-shirten.

Vad kallas detta fenomen med ett finare ord?

- Misrepresentationell praktik
- Kolonialism
- Kulturell appropriering (rätt)

3. På bilden kan man se en sk Ribbon skirt som är en klänning skapad av ihopsydda sidenband. I touchsskärmen kan du läsa mer om denna och historien bakom dessa.

Varför har denna klänning blivit en så viktig symbol för ursprungsamerikansk kultur och motstånd?

- Den är väldigt snygg.
- En flicka fick en utskällning för att hon bar klänningen i skolan. Detta blev upphov till en Ribbon Skirt Day som har gett plagget en renässans. (rätt)
- För att Deb Haaland USA fd inrikesminister (2021-2024) ofta bär dessa kjolar.

4. The Son of Picasso skapar gärna olika outfits med tvillingteman så också dessa två klänningar i utställningen.

Vad är också speciellt för hans design?

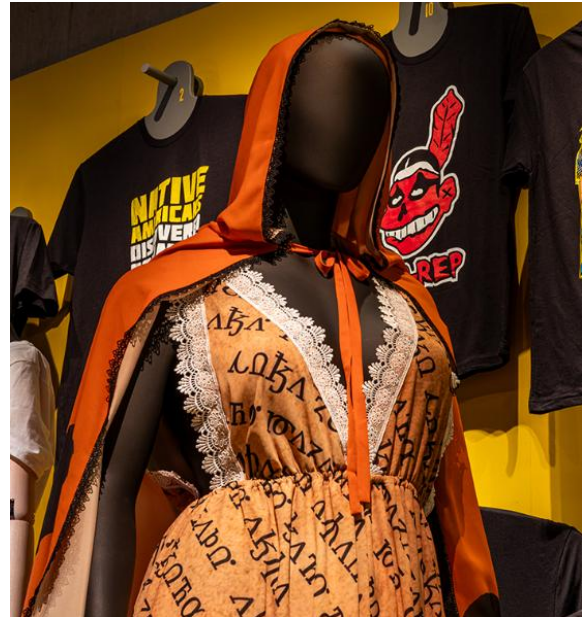
Svaret hittar du om du läser i ngn av touchskärmarna intill.

- Han är alltid inspirerad av filmer
- Han är alltid inspirerad av Japan
- Han jobbar ofta med återbruk och så kallad Up-cycling. (rätt)

5. Denna klänning, gjord av Dante Biss Grayson bär en dikt som är skriven på Dantes ursprungsspråk - osage.

Dikten handlar om det som kallas *The Osage – reign of terror*. **Vad hände under denna tid- (här måste du googla) ?**

- När det hittades olja på osagereservatet så mördades många ur osagegruppen för att erövra pengar och mark. (rätt)
- Det handlar om hur osagegruppen blev tvångsförflyttade till ett reservat 1870.
- Det handlar om hur fransmännen behandlade osagefolket på 1700-talet.

6. Detta rum visar Shane Balkowoitsch stora projekt med att fotografera 1000 samtida ursprungsamerikaner med en gammaldags sk våtplåsteknik.

Men hur startade detta projekt egentligen?

- Shane hade sedan han var liten en idé om att ta 1000 st foton av ursprungsamerikaner.
- Det startade med att en släkting till Sitting Bull bad Shane ta hans porträtt. (rätt)
- Idén kom från fotografen Orlando Scott Goff.

7. Till vänster ser du en röd vintageklänning från 1960-talet. Den är skapad av en mycket känd ursprungsamerikansk designer som hette Lloyd Kiva New.

Vad är han känd för?

(Flera svarsalternativ kan vara rätt)

- Lloyd Kiva New var den första sk *native designer* som fick icke ursprungsamerikaner att bära hans design. (rätt)
- Han skapade skolan IAIA – den första designskolan för endast för ursprungsamerikaner. (rätt)
- Han skapade den klänning med fjädrar som står längst upp på podiet i utställningen.

8. Konstnären bakom denna design heter Wendy Ponca. Hon slog igenom på 1980-talet och i hennes futuristiska design så använder hon ett material som även används inom rymdindustrin.

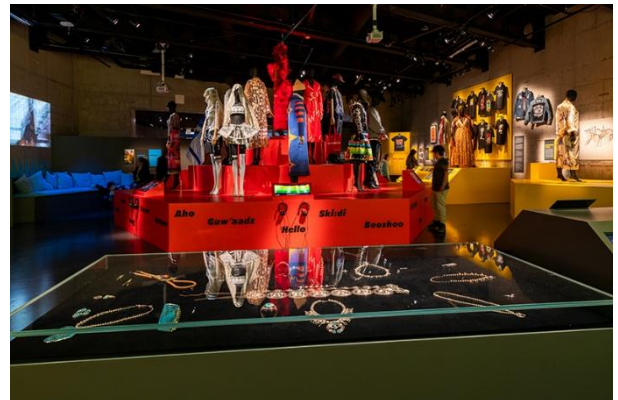
Vad heter materialet och används det till?

- Kevlar – används till att bygga flygplan men även rymdfärjor.
- Mylar – används på rymdfarkoster för att stoppa farlig solstrålning och för att isolera mot kyla. (rätt)
- Solar – ett självreparerande nanomaterial.

9. Smyckesmontern hittar du i nära det stora fönstret i utställningen. Montern visar ett urval av silversmycken som är gjorda av navajo/diné silversmeder. De är kända för att vara mycket duktiga hantverkare och deras smycken är mycket eftertraktade.

Varifrån fick dessa silversmeder ofta sitt silver ifrån?

- Det finns flera silvergruvor på diné-reservatet.
- Silvret köptes eller byttes från silvergruvor i Mexiko.
- Många silversmeder använder så kallade silverdollars (mynt med högt silverinnehåll) som de smälter ner till smycken. (rätt)

10. Musiken i utställningen är skapad av artisten Christian Parrish Takes the Gun kallad SUPAMAN. På en textskylt som är strax bakom montern med fjäderskruden kan du läsa mer om honom.

Vilket av följande citat stämmer på honom?

- Han är medlem i The Black Eyed Peas och har även artistnamnet Taboo.
- Han har vunnit en MTV Video Award tillsammans med gruppen MAG7. Videon är en protest mot en oljepipeline som skulle byggas genom ett reservat vid Standing Rock. (rätt)
- Han är en avlägsen släkting till Sitting Bull

1. Folke Cronholms dräkt/outfit är från 1905.

Fler än ett alternativ är rätt.

Vem var den första europé att krocka med dubbelkontinenten Amerika och när?

- Cristoforo Colombo 1492 (rätt)
- Vikingarna seglade till Nordamerika för cirka 1000 år sedan (rätt)
- Hernan Cortés

2. Efter att de första europeerna kom till Amerika så var det flera av Europas länder som ville vara med och bygga kungadömen och kolonier i både Nord- och Sydamerika.

Det finns flera rätta svar.

Vilket av dessa länder har inte haft kolonier i Amerika?

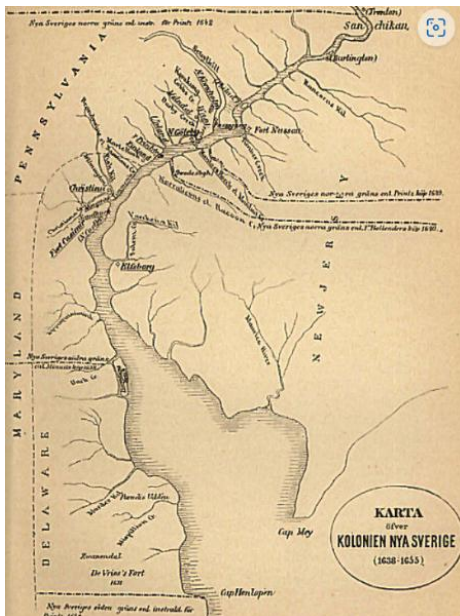

- Sverige
- Danmark
- Norge (rätt)

Feedback: Norska vikingar hade bosättningar i Kanada som de kallade Vinland runt år 1000 men det räknas inte som kolonier utan som en bosättning.

- De största kolonisatörerna av Nordamerika var England, Frankrike och Spanien men även mindre länder som Holland, Sverige och Danmark ville vara med och tävla om att få större territorier utomlands. Bilden visar en karta över den Svenska kolonin **Nya Sverige** på det land som de förhandlade sig till av lokala ursprungsamerikaner och som innehades av Sverige mellan 1638 - 1655. Holland tog över kolonien 1655 och införlivade området i det Nya Nederländerna.

Vilka var de tre största drivkrafterna för den europeiska kolonialismen?

- Guld, silver och pälsar från exotiska djur
- Pengar, äran och att sprida kristendomen (rätt)
- Att vinna större territorier genom krig och förhandlingar.

- Den 4 juli 1776 blir USA ett självständigt land efter att ha varit en engelsk koloni men det finns tidigt flera grupper som inte blir lika självklara medborgare i det nya landet. Det är de svarta före detta västafrikanska slavar som tagit till USA för att slita på den amerikanska söderns bomullsplantager OCH alla de ursprungsamerikanska grupperna som varit bosatta på plats under tusentals år. När USA expanderar sitt territorium västerut blir konflikterna allt större.

På bilden ovanför Hjärtandsdräkten så visas en grupp ursprungsamerikaner tagen under den så kallade reservatstiden.

Vad var den så kallade reservatstiden?

- Det var en tid då USA ville isolera ursprungsamerikaner till sina egna områden.
- USA erbjöd större områden till alla ursprungsamerikaner.
- USA ville ta över delar av ursprungsamerikanernas områden och erbjuda mindre områden som de tvångsförflyttades till. (rätt)

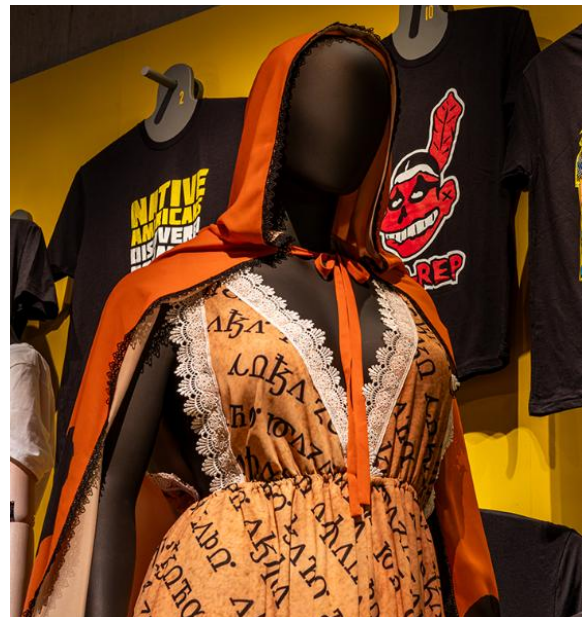
5. **Vad var the Boarding School era och vad fick den för konsekvenser?**

- Genom att skapa skolor för alla amerikanska urfolks barn så ökade läskunnigheten med 100%
- Internatskolor byggdes för barn i dessa grupper och alla barn i skolorna behandlades väldigt illa.
- USA byggde internatskolor för alla ursprungsamerikanska barn, det gjorde att deras språk, kultur och traditioner togs ifrån dem. (rätt)

6. Denna klänning är gjord av Dante Biss-Grayson som är från osagekulturen. På plagget syns en dikt som handlar om The Osage Reign of Terror eller Skräckens tid. The Reign of Terror handlar om att under Reservatstiden så tvingades osagefolket att flytta till ett reservat som många ansåg svårt att leva på men det visade sig snart innehålla stora mängder av olja. Det gjorde att osagefolket blev ofantligt rika. Detta i sin tur drog till sig vita lycksökare som vill gifta till sig dessa rikedomar. För att få rätt exklusiv rätt till marker och rikedomar så mördades många kvinnor och män ur osagegruppen och många klarades aldrig upp av polisen. Detta hände runt 1920. Denna händelse har Martin Scorsese gjort en film om med bland andra Leo di Caprio och Al Pacino i rollerna.

Vad heter filmen?

- The Osage Reign of Terror
- Kill the Indian - save the Oil
- The Killers of the Flower Moon (rätt)

7. Laureen Good Day gör plagg med motiv från så kallade Ledger Art.

Vad är Ledger Art?

- Det är bilder gjorda av ursprungsamerikaner från reservatstiden som är nedtecknade i så kallade räkenskapsböcker. (rätt)
- Bilder gjorda av ursprungsamerikaner på bitar av läder.
- Det är kläder som har motiv av ursprungsamerikaner som jagar och rider.

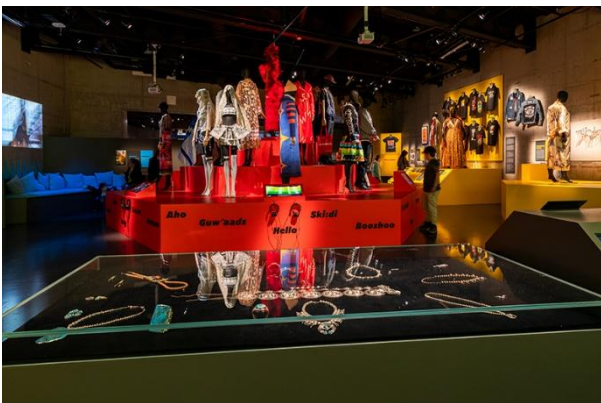
8. Powwows är en sorts traditionell fest där personer ur olika ursprungsamerikanska grupper möts och dansar och visar upp sina traditioner på olika sätt. Powwows var förbjudna i Kanada ända fram till 1951.

Varför tror du att de var det?

- För att myndigheterna inte ville att dessa kulturer skulle överleva. (rätt)
- För att klänningarna visade för mycket ben.
- För att det spreds sjukdomar under dessa.

9. I smyckesmontern finns ett urval av smycken från navajokulturen eller diné som de kallar sig själva. Navajoreservatet ligger i New Mexico som ligger i södra USA som har gränsen mot Mexiko. Dessa smyckeskonstnärer är bland de mest berömda av alla ursprungsamerikanska smyckesdesigner och har under lång tid varit mycket eftertraktade. New Mexico var ända fram till 1848 en del av Nya Spanien och det finns mycket influenser från den spanska tiden bland annat i dessa smycken. Om du läser på om smyckena i touchskärmen så kan du läsa om speciellt en form som de spanska conquistadorerna hade på sina hästar. Vilket?

- Najasmycken -ett halvmåneformat hängsmycke (rätt)
- Ketoharmbandet är ett arv från Spanjorerna och är ett skydd mot pilbågsträngen när en skjuter från häst.
- Squashblommor på halsbandet

10. En av dessa tröjor har trycket MIS-REP som är en förkortning av misrepresentation som på svenska blir ungefär fel framställning eller felaktig representation. Det är en kritik mot de idrottslag och produkter som bär ursprungsamerikanska namn utan att ha en naturlig koppling till dessa kulturer. I Göteborg bar till exempel Frölunda hockey namnet Frölunda Indians fram till 2021, i USA var det laget Cleveland som bytte namn till Cleveland Guardians samma år och som tidigare använde just den bilden som finns på T-shirten.

Vad kallas detta fenomen med ett finare ord?

- Misrepresentationell praktik
- Kolonialism
- Kulturell appropriering (rätt)